

OKTÓBERI STÁCIÓK
NAGY GÁSPÁR
és
1956

Válogatott írások

NAP KIADÓ

Októberi stációk

Nagy Gáspár és 1956

Szerkesztette és az utószót írta: Pécsi Györgyi
Nap Kiadó, 2016, 288 oldal, 3500 Ft

Ahogy Illyés Gyula *Egy mondat a zsarnokságról* verse az '56-os forradalomnak, úgy vált Nagy Gáspár 1984-ben megjelent *Öröknyár: elmúltam 9 éves* című költeménye – melyben Nagy Imre eltemetését és a gyilkosok néven nevezését követelte – a magyar forradalom emlékezetének ikonikus versévé. Az *Öröknyár...* és az 1986-os *A Fió naplójából* című versek megjelenését országos politikai botrányok követték, szerkesztők leváltása, és a szegedi Tiszatáj folyóirat betiltása. Nagy Gáspár azonban nemcsak e két versével, de egész költészetével és ezzel a költészettel tökéletesen egybevágó életével őrizte a magyar forradalom tisztaságának és méltóságának az emlékezetét.

Nagy Gáspárt – vallomása szerint – valójában az 1968-as szégyenteljes csehszlovákiai megszállás, a Prágai Tavasz leverése tette érzékennyé a történelem iránt. A Szent István napján az országból Csehszlovákiába dübörgő testvéri tankok szégyene ébresztette rá arra, hogy a magyar forradalom vérbefojtása után 12 évvel sem beszél senki sem a világtörténelmi jelentőségű forradalomról, sem az azt követő rettenetes megtorlásról.

Rendszerváltó versek

Pécsi Györgyi könyvajánlója

Rendszerváltó verseknek nevezte monográfusa, Görömbei András irodalomtörténész a költőnek azokat az egykor botrányosnak minősített költeményeit, melyek ma már méltán számítanak a magyar irodalom kultikus darabjainak. Okkal, hiszen hiába tiltották be írásait a nyolcvanas években, Nagy Gáspár nyilvános és egyértelmű megszólalásai után már hallgatni sem lehetett ugyanúgy, mint előtte. Vallotta, hogy „egy élére állított vers sokat tehet”, s valóban, a történelmi felejtésre, kábaságra, amnéziára ítélt Magyarországon az ő emlékező versei szólították meg először elemi erővel az országot úgy, hogy a hatalom is beleremegett. Közéleti költészete jelentősen hozzájárult a nyolcvanas évek szellemi ellenállásához.

Versválogatásunk közli a költő összeállításában, 2002-ben a Püski Kiadó gondozásában megjelent '56-os Nagy Gáspár-verseket, ezeket egészítettük ki részben a későbbi opuszokkal (*Fénylő arcok és tükröképek, Október végi tiszta lángok*), részben azokkal a korábbi versekkel, amelyek Nagy Gáspárban a magyar nemzet szabadsággal, hűséggel, igazságszeretettel, morális tisz-

tasággal jellemezhető mindenkori forradalomképét kiformálták: élete utolsó éveiben a forradalom nemzeti és európai jelentőségét felismerve, a költő egyetlen gyönyörű, méltóságteljes és emelkedett folyamat állomásainak látta 1848-at, 1956-ot és 1989-et.

Nagy Gáspár *Öröknyár: elmúltam 9 éves* című verse „vakmerően” és nyíltan már 1984-ben, a legérzékenyebb pontján vont a kétségbe a Kádár-rendszer legitimitását, ezért is emelkedhetett a forradalom emlékezetének szimbólumává. '56-os és „56-os” versei pedig valamiképpen leképezik a magyarországi társadalom önképének változásait. Ezért a gyűjteménybe olyan dokumentumokat, interjúrészleteket, tanulmányokat is beválogattunk, amelyekből – középpontban a magyar írórtársadalom szerveződésével – élményszerűen kirajzolódik a kor és korszak rendkívül mozgalmas és izgalmas története. Ráláthatunk a hetvenes s különösen a nyolcvanas, kilencvenes évek korántsem homogén szellemi, politikai kataklizmáira, drámáira, visszasságaira, ellentmondásosságaira – mert ezekre is emlékeznünk kell.

(Részlet a könyv utószavából)